

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΝΟΙΚΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

Γενική Ιστορία της Ευρώπης

ΤΟΜΟΣ Β

Γενική Ιστορία της Ευρώπης
κατά τον 19ο και τον 20ο αιώνα

Κ. ΡΑΠΤΗΣ

Copyright © 2000
Για την Ελλάδα και όλο τον κόσμο
ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΝΟΙΚΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
Οδός Παπαφλέσσα & Υψηλάντη, 26222 Πάτρα
Τηλ: (061) 314094, 314206, Φαξ: (061) 317244

ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ ΤΟΥ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ

του Τόμου
**Γενική Ιστορία της Ευρώπης
κατά τον 19ο και τον 20ό αιώνα**

Συντονιστής Επιστημονικού έργου

Πασχάλης Κιτρομηλίδης

Επιμέλεια έκδοσης

Γιάννης Γκίσσος

Συγγραφή

Κριτική Ανάγνωση

Κώστας Ράπτης Θάνος Βερέμης

Επιμέλεια στη Μέθοδο της Εκπαίδευσης από Απόσταση

Έλια Λυμπεροπούλου

Γλωσσική Επιμέλεια

Μαρία Κουτσοπούλου-Κόκκα

Φιλολογικός Έλεγχος

Ευαγγελία Αντωνάκη

Καλλιτεχνική Επιμέλεια

Νίκος Λεοντόπουλος

Ηλεκτρονική Σελιδοποίηση

Ζαμπία Καζάνα

Συντονισμός ανάπτυξης εκπαιδευτικού υλικού
και γενική επιμέλεια των εκδόσεων

ΟΜΑΔΑ ΕΚΤΕΛΕΣΗΣ ΕΡΓΟΥ ΕΑΠ / 1997-2000

ISBN: 960-538-140-0

*Σύμφωνα με το Ν. 2121/1993
απαγορεύεται η συνολική ή αποσπασματική
αναδημοσίευση του βιβλίου αυτού ή η αναπαραγωγή του
με οποιοδήποτε μέσο, χωρίς την άδεια του εκδότη.*

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος	17
-----------------	-----------

ΜΕΡΟΣ Γ

Η Ευρώπη των εθνών, του κεφαλαίου και των επαναστάσεων (1789-1914). Παγκόσμια κυριαρχία και ενδοευρωπαϊκοί ανταγωνισμοί

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 13

Η επαναστατική Γαλλία επικεφαλής του αγώνα για μια νέα Ευρώπη (1789-1814)	21
--	-----------

Σκοπός	21
Προσδοκώμενα Αποτελέσματα	21
Έννοιες-Κλειδιά	21
Εισαγωγικές Παρατηρήσεις.....	22

Ενότητα 13.1

Η σημασία της Γαλλικής Επανάστασης	23
---	-----------

Ενότητα 13.2

Τα αίτια της κατάρρευσης του Παλαιού Καθεστώτος	25
--	-----------

Ενότητα 13.3

Η Γαλλική Επανάσταση.....	28
13.3.1 Η περίοδος της «ελεγχόμενης» επανάστασης (1789-1792)	28
13.3.2 Ριζοσπαστική στροφή και συντηρητική αντίδραση: από την Τρομοκρατία (1793-1794) στο Διευθυντήριο (1795-1799)	30

	Ενότητα 13.4
Η Ευρώπη και η Γαλλική Επανάσταση.....	33
	Ενότητα 13.5
Η ναπολεόντεια Ευρώπη.....	36
	Ενότητα 13.6
Οι συνέπειες της Γαλλικής Επανάστασης και της ναπολεόντειας κατάκτησης στη διαμόρφωση της νεότερης Ευρώπης.....	39
Σύνοψη.....	41
Παράρτημα	43

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 14

Παλινόρθωση και «Ιερά Συμμαχία». Η Ευρώπη της συντήρησης, της ισορροπίας των δυνάμεων και της Επανάστασης (1815-1856) 45

Σκοπός.....	45
Προσδοκώμενα Αποτελέσματα	45
Έννοιες-Κλειδιά	45
Εισαγωγικές Παρατηρήσεις.....	46

Ενότητα 14.1

Η νέα ευρωπαϊκή ισορροπία μετά το Συνέδριο της Βιέννης (1815-1854)	47
14.1.1 Το Συνέδριο της Βιέννης.....	47
14.1.2 Η «Ιερά Συμμαχία» σε δράση (1815-1823)	50

Ενότητα 14.2

Νέα δεδομένα στην οθωμανική Ευρώπη και στην ευρωπαϊκή διπλωματία	53
14.2.1 Το Ανατολικό Ζήτημα σε κρίση: ο Κριμαϊκός Πόλεμος	53
14.2.2 Η ανάδυση του εθνικισμού και οι απαρχές διάλυσης της οθωμανικής εξουσίας στα Βαλκάνια	55

Ενότητα 14.3

Τα επαναστατικά κινήματα της περιόδου 1820-1848	57
14.3.1 Επαναστατικά πρότυπα και επαναστατικά υποκείμενα.....	58

14.3.2 Οι Επανάστασεις του 1830	59
14.3.3 Το ευρωπαϊκό 1848.....	61
Σύνοψη	66
Παράρτημα	67

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 15

Η Ευρώπη των εθνών (1830-1914) 69

Σκοπός	69
Προσδοκώμενα Αποτελέσματα	69
Έννοιες-Κλειδιά	69
Εισαγωγικές Παρατηρήσεις.....	70

Ενότητα 15.1

Η αρχή των εθνοτήτων και η ανάδυση των εθνικισμών	71
15.1.1 Η έννοια του έθνους	72
15.1.2 Η ανάπτυξη του εθνικισμού και της εθνικής συνείδησης	73

Ενότητα 15.2

Προς μια Ευρώπη των εθνικών κρατών	75
---	----

Ενότητα 15.3

Γερμανία και Ιταλία: Δύο νέες δυνάμεις στην Ευρώπη των εθνών	78
15.3.1 Η ιταλική ενοποίηση (1859-1870)	78
15.3.2 Από τη Γερμανική Συνομοσπονδία στη Γερμανική Αυτοκρατορία.....	80

Ενότητα 15.4

Αυστροουγγαρία: παραφονία ή επίτευγμα;	83
15.4.1 Από την Αυστριακή Αυτοκρατορία στην Αυστροουγγαρία	84
15.4.2 Οι εθνικές επιδιώξεις των λαών της Αυστροουγγαρίας	85
Σύνοψη	87
Παράρτημα	88

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 16

Ο αστικός 19ος αιώνας 89

Σκοπός	89
Προσδοκώμενα Αποτελέσματα	89
Έννοιες-Κλειδιά	90
Εισαγωγικές Παρατηρήσεις.....	90

Ενότητα 16.1

Οι αστοί στο προσκήνιο της ιστορίας	91
16.1.1 Αστοί και ευγενείς.....	92
16.1.2 Συγκρότηση των αστικών τάξεων: πολυμορφία και παράγοντες συνοχής	93
16.1.3 Αντιφάσεις του αστικού προτύπου.....	95

Ενότητα 16.2

Φιλελευθερισμός και κοινοβουλευτισμός.....	96
16.2.1 Η φιλελεύθερη Ευρώπη	96
16.2.2 Προς μια Ευρώπη της κοινοβουλευτικής δημοκρατίας	98
16.2.3 Πρόοδοι και περιορισμοί του κοινοβουλευτισμού.....	99

Ενότητα 16.3

Η σοσιαλιστική πρόκληση	102
16.3.1 Πρώιμες εκφράσεις του σοσιαλισμού και ο επιστημονικός σοσιαλισμός των Μαρξ και Ένγκελς.....	102
16.3.2 Συνδικαλισμός και εργατικό κίνημα.....	104
16.3.3 Εργατικά και σοσιαλιστικά κόμματα.....	106

Ενότητα 16.4

Τέχνες, επιστήμη, πολιτισμός	108
16.4.1 Λογοτεχνικά και καλλιτεχνικά ρεύματα	108
16.4.2 Επιστήμη και φιλοσοφία.....	110
Σύνοψη	112
Παράρτημα	113

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 17

Ιμπεριαλισμός και αποικιοκρατία: η Ευρώπη στο κέντρο του κόσμου 115

Σκοπός	115
Προσδοκώμενα Αποτελέσματα	115

Έννοιες-Κλειδιά	115
Εισαγωγικές Παρατηρήσεις.....	116

Ενότητα 17.1

Παλιές και νέες αποικιοκρατικές δυνάμεις.....	117
17.1.1 Βρετανία.....	118
17.1.2 Γαλλία.....	119
17.1.3 Ρωσία.....	120
17.1.4 Γερμανία και Ιταλία.....	121

Ενότητα 17.2

Η Ευρώπη και ο υπόλοιπος κόσμος.....	124
17.2.1 Οι συνέπειες της ευρωπαϊκής αποικιοκρατίας για τον υπόλοιπο κόσμο.....	124
17.2.2 Οι συνέπειες της ιμπεριαλιστικής εξάπλωσης για την Ευρώπη.....	126
Σύνοψη.....	128
Παράρτημα.....	129

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 18

Η Ευρώπη προς τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο (1871-1914) 131

Σκοπός.....	131
Προσδοκώμενα Αποτελέσματα.....	131
Έννοιες-Κλειδιά.....	131
Εισαγωγικές Παρατηρήσεις.....	132

Ενότητα 18.1

Τα ευρωπαϊκά κράτη σε αναζήτηση σταθερότητας.....	133
18.1.1 Η Βρετανία.....	134
18.1.2 Η Γαλλία.....	135
18.1.3 Η Γερμανία.....	136
18.1.4 Η Ρωσία.....	137
18.1.5 Η Ιταλία και άλλα κράτη.....	139

Ενότητα 18.2

Νέα δεδομένα στην Ευρώπη της ισορροπίας των δυνάμεων	
Η άνοδος της Γερμανίας.....	141

	Ενότητα 18.3
Διπλωματικές εξελίξεις της περιόδου 1871-1890	144
	Ενότητα 18.4
Αντιπαλότητες και συμμαχίες πριν από τη μεγάλη σύγκρουση	147
	Ενότητα 18.5
Τα αίτια του Α΄ Παγκόσμιου Πολέμου	149
Σύνοψη	151
Παράρτημα	152

ΜΕΡΟΣ Δ

Από τη φρίκη του πολέμου στην ευημερία και την ασφάλεια της μεταπολεμικής Ευρώπης. Ο τραγικός 20ός αιώνας

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 19

Ο «Μεγάλος Πόλεμος» (1914-1918)	155
Σκοπός	155
Προσδοκώμενα Αποτελέσματα	155
Έννοιες-Κλειδιά	155
Εισαγωγικές Παρατηρήσεις	155
	Ενότητα 19.1
Η δοκιμασία του πολέμου	157
19.1.1 Διπλωματικές και στρατιωτικές εξελίξεις (1914-1916)	158
19.1.2 Η τελευταία φάση του πολέμου (1917-1918).....	160
19.1.3 Πολιτικές εξελίξεις κατά τη διάρκεια του πολέμου	162
	Ενότητα 19.2
Η Ευρώπη αμέσως μετά τον πόλεμο	164
19.2.1 Οι Συνθήκες ειρήνης	165
19.2.2 Οι συνέπειες του πολέμου.....	166
	Ενότητα 19.3
Η βαλκανική περιπέτεια (1912-1923)	169

Σύνοψη.....	171
Παράρτημα	172

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 20

Από την τσαρική στην κομμουνιστική Ρωσία. Νέα πρότυπα διακυβέρνησης και επαναστατικής δράσης στην Ευρώπη 173

Σκοπός.....	173
Προσδοκώμενα Αποτελέσματα	173
Έννοιες-Κλειδιά	173
Εισαγωγικές Παρατηρήσεις.....	173

Ενότητα 20.1

Η Οκτωβριανή Επανάσταση (1917) και οι απαρχές οικοδόμησης της Σοβιετικής Ένωσης175

20.1.1 Η Ρωσία σε παρατεταμένη επαναστατική περίοδο (Φεβρουάριος-Οκτώβριος 1917)	175
20.1.2 Εδραίωση της Επανάστασης των μπολσεβίκων. Τα δύσκολα χρόνια (1918-1923) και η περίοδος οικοδόμησης του σοσιαλισμού σταλινικού τύπου	178

Ενότητα 20.2

Επανάσταση και αντεπανάσταση στην Ευρώπη	181
Σύνοψη.....	183
Παράρτημα	184

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 21

Η Ευρώπη του Μεσοπολέμου στη δίνη της οικονομικής και πολιτικής κρίσης, της ιδεολογικής πόλωσης και του ολοκληρωτισμού 185

Σκοπός.....	185
Προσδοκώμενα Αποτελέσματα	185
Έννοιες-Κλειδιά	185
Εισαγωγικές Παρατηρήσεις.....	186

Ενότητα 21.1

Μεταξύ δημοκρατίας και αυταρχισμού

Πολιτικές εξελίξεις στη μεσοπολεμική Ευρώπη	187
21.1.1 Ο ιταλικός φασισμός	188
21.1.2 Από τη Δημοκρατία της Βαϊμάρης (1918-1933) στο εθνικοσοσιαλιστικό (ναζιστικό) καθεστώς του Χίτλερ (1933-1945)	190
21.1.3 Αυταρχικά καθεστώτα στην υπόλοιπη Ευρώπη.....	194
21.1.4 Οι δημοκρατίες σε αγώνα επιβίωσης	197
21.1.5 Ο Ισπανικός Εμφύλιος Πόλεμος (1936-1939).....	198

Ενότητα 21.2

Η πορεία των διακρατικών σχέσεων στην Ευρώπη του Μεσοπολέμου	200
---	------------

Ενότητα 21.3

Πνευματικές εξελίξεις και καλλιτεχνικές τάσεις στην Ευρώπη του Μεσοπολέμου.....	203
Σύνοψη.....	206
Παράρτημα	207

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 22

Ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος στην Ευρώπη 209

Σκοπός.....	209
Προσδοκώμενα Αποτελέσματα	209
Έννοιες-Κλειδιά	209
Εισαγωγικές Παρατηρήσεις.....	209

Ενότητα 22.1

Η Ευρώπη στα πρόθυρα μιας titάνιας σύγκρουσης, μιας ασύλληπτης καταστροφής	211
--	------------

Ενότητα 22.2

Η ναζιστική κατοχή της ηπειρωτικής Ευρώπης	213
22.2.1 Η Ευρώπη στα χέρια των Γερμανών.....	213
22.2.2 Η πολιτική των δυνάμεων κατοχής	216
22.2.3 Η αντίσταση στον ναζισμό	217

Ενότητα 22.3

Η νίκη των συμμάχων και ο σχεδιασμός του μεταπολεμικού κόσμου	219
--	------------

	Ενότητα 22.4
Η ερειπωμένη και αιμορραγούσα Ευρώπη στο κατώφλι μιας νέας εποχής	222
Σύνοψη	224
Παράρτημα	225

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 23

Η διαιρεμένη Ευρώπη (1945-1991) 227

Σκοπός	227
Προσδοκώμενα Αποτελέσματα	227
Έννοιες-Κλειδιά	227
Εισαγωγικές Παρατηρήσεις.....	228

Ενότητα 23.1

Η Ευρώπη στο επίκεντρο της ψυχροπολεμικής αντιπαράθεσης μεταξύ ΗΠΑ και Σοβιετικής Ένωσης	229
23.1.1 Οι απαρχές του Ψυχρού Πολέμου	229
23.1.2 Η ψυχροπολεμική έξαρση της περιόδου 1947-1953	230
23.1.3 Η ψυχροπολεμική Ευρώπη κατά την περίοδο 1953-1985	
Σταθερότητα, ύφεση, εξάρσεις και πυρηνικά όπλα	233

Ενότητα 23.2

Το τέλος της αποικιοκρατίας	236
--	------------

Ενότητα 23.3

Η Δυτική Ευρώπη	237
------------------------------	------------

Ενότητα 23.4

Η Ανατολική Ευρώπη	241
---------------------------------	------------

Ενότητα 23.5

Τέχνες και πολιτισμός	245
Σύνοψη	246
Παράρτημα	247
Επίμετρο	249
Βιβλιογραφία	252
Οδηγός για Περαιτέρω Μελέτη	254